

Напрям 4. Література для дітей: проблемно-тематичний та жанрово-стильовий аспекти.

5. Сліпушко О. М. Давньоукраїнський бестіарій (звірослов): національний характер, суспільна мораль і духовність давніх українців у тваринних архетипах, міфах, символах, емблемах. Київ:Дніпро, 2001. 140 с.

6. Федоріна В. Галина Вдовиченко: «В існуванні серії про котів «винні» діти. URL :<https://kyivdaily.com.ua/galina-vdovichenko/>(дата звернення: 01.05.2022).

Савчук Юлія Петрівна

здобувачка вищої освіти 4 року навчання за першим (бакалаврським) рівнем історико-філологічного факультету ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука», м. Рівне

Науковий керівник: к. філ. н., доц. І. А. Саркісова

ВПЛИВ УКРАЇНСЬКОЇ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ НА СВІДОМІСТЬ ПІДЛІТКІВ

У сучасному світі підлітки прагнуть самоствердитися, самореалізуватися та самовдосконалитися, однак часто наштовхуються на нерозуміння з боку батьків, друзів, суспільства. Ця проблема не є новою, адже з подібними ситуаціями зіштовхувалося юнацтво й поколіннями раніше. Але сучасні підлітки живуть в умовах розвитку та впливу на людей різних моральних, ідейних думок наповнених трендами суспільства, релігійними переконаннями та іншим. В таких умовах надзвичайно складним є процес формування свідомості особистості. Наукова позиція І.Д. Беґа (1998, 2000) спрямована на визначення значущості підлітковості періоду у появі здатності особистості цього періоду самостійно, свідомо ставити перед собою ті чи інші довільні завдання, бути внутрішньо організованою, визначати напрямки своїх дій та добродійних вчинків [1, с. 3].

Часто на свідомість підлітків впливають соціальні мережі та комп'ютерні ігри, а точніше, думки, що поширюються у них. Діти чи не щодня чують від батьків зауваження щодо проведення великої кількості часу за гаджетами, не читаючи натомість книг. Однак чимало дітей захоплюються читанням літератури більше ніж соціальними мережами. Культурі читання дітей навчають в школах. Цьому приділяють окрему увагу вчителі української та зарубіжної літератури.

Напрям 4. Література для дітей: проблемно-тематичний та жанрово-стильовий аспекти.

На думку О. Гоголенко, «психологічні особливості сприйняття підлітками художніх творів обумовлені специфічними рисами цієї вікової категорії читачів. Сучасні підлітки менше сприймають читання як художньо-естетичну діяльність. Вони схильні сприймати художню літературу, зокрема у шкільному вивченні, як інформаційний ресурс, що деформує відношення до неї юного читача. Це призводить до широкого використання школярами різних посібників із коротким викладом сюжетних подій, використання текстів підручників замість художнього тексту, заміни читання переглядом екранізації» [2, с. 42].

Окрім вивчення шкільного переліку літературних творів, підлітки приділяють окрему увагу книгам, що відповідають їх вподобанням та не належать до творів, рекомендованих навчальним закладом. Особливо зростає тенденція на українські художні літературні твори крайнім часом, із широкою популяризацією патріотизму та вивчення історії, культури та звичаїв українського народу. Проте все ж варто зазначити, що із перлинами українського письменства юнацтво знайомиться саме в школі. Серед них твори усної народної творчості, поезії відомих українських митців слова Л.Українки, І.Франка, Т.Шевченка, Л.Костенко, Г.Сковороди та ін. А також окрему увагу слід приділити таким творам, як «Кайдашева сім'я» І. Карпенко-Карий, «Тіні забутих предків» М.Коцюбинський, «Мина Мазайло» М.Куліш, «Зачарована Десна» О. Довженко, «Тигролови» І. Багряний, «Лісова пісня» Л.Костенко, «Хіба ревуть воли, як ясла повні» П. Мирний, «Чорна рада» П.Куліш та багато інших. Кожен із цих творів має настільки потужне смислове наповнення, що мимоволі впливає на думки читача, заставляючи обдумувати сюжет твору, дії героїв і умови в яких вони жили. Насправді сильним твором є той, який дає можливість читачу з легкістю побудувати сюжет прочитаного в уяві. Українська художня література легка для сприйняття, хоча може розповідати про складні обставини героїв твору або ж намагатися розкрити, не просту для сприйняття, тему. Відтворювана уява має вирішальне значення для процесу читання твору. Недостатньо розуміти значення окремих слів та окремих виразів, фраз, описів, діалогів, частин тексту і твору в цілому, але й уявити собі образи, зображені в художньому творі, і бачити все, що показує письменник. Саме завдяки уявленню читача художня література часто заставляє довго міркувати над проблемою твору або ж над вчинками головних героїв, аналізуючи їх, порівнюючи із власним досвідом. Усі ці обставини безпосередньо впливають на становлення підлітка як особистості, на модель поведінки та на формування моральних принципів. Тобто, завдяки умінню

Напрям 4. Література для дітей: проблемно-тематичний та жанрово-стильовий аспекти.

підлітків аналізувати прочитане, кожен твір впливає на читача, ознайомлює його, вчить або ж служить засторогою.

Окрім вище наведених особливостей впливу твору на свідомість підлітка, слід зазначити, що художні твори українських митців слова містять в собі справжню збірку народних звичаїв, традицій, описів життя українців та їх побуту, одягу. Завдяки цьому прочитання літератури допомагає не лише сформуванню морально-етичні принципів, а ще й забезпечує національно-патріотичне виховання молодих громадян України.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що прочитання художньої літератури позитивно впливає на формування духовності та моделі поведінки дітей підліткового віку. Особливо це стосується української літератури. Оскільки історії персонажів, умови їх існування у творі є найбільш схожими до життя українських юних читачів. Завдяки вмінню читати та інтерпретувати інформацію в уяві, учні можуть аналізувати прочитане та виховувати в собі свідомих людей, активних громадян, небайдужих до рідної землі. Саме тому слід приділяти особливу увагу забезпеченню в навчальних закладах культури читання книг. У період підліткового морального розвитку хороша книга художньої літератури може допомогти дитині сформуванню морально-етичні принципів поведінки.

Список використаної літератури

1. Булах Ірина Сергіївна, and Юлія Аркадіївна Алексєєва. "Розвиток моральної самосвідомості особистості підлітка." (2003).
2. Гогуленко О. П. Вплив засобів масової інформації на формування читацької культури підростаючого покоління. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. – 2019. № 38, том 3. С. 41–44.